خراسان رضوی
گزارش
روزنامه
سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی
خراسان رضوی

سه‌شنبه | اول مهر ۱۳۹۹
۴ صفر ۱۴۴۲
شماره ۴۵۱۱

گزارش خراسان رضوی از مشکلات ریز و درشتی که ۴۸۲ معدن استان را غیرفعال و راکد کرده است

سنگ‌های پیش پای معادن

اقتصاد

مسعود حمیدی

بنابر اذعان متولیان حوزه صنعت و معدن استان، ۴۸۲ معدن استان به دلیل نبود بهره‌بردار و مشکلاتی مانند نبود بازار ، هزینه‌های بالای ماشین‌آلات فرسوده و حضور دلالان مواد معدنی، راکد و غیرفعال‌اند.

به گزارش خراسان رضوی، ذخایر و ظرفیت معادن استان با توجه به این که از ۶۷ ماده معدنی شناسایی‌شده، ۴۶ ماده از معادن استان استخراج می‌شود بیانگر آن است که استان خراسان رضوی علاوه بر ظرفیت‌هایی مانند ژئوپارک و اقتصاد کشاورزی، در حوزه منابع خدادادی یکی از قطب‌های اصلی کشور است. وجود معادن سنگ‌آهن و دیگر فلزات از یک‌سو و ظرفیت‌های بالای معادن استان در تولید مصالح ساختمانی این حقیقت انکارناپذیر را بازگو می‌کند که در شرایط کنونی که تقریباً تمام حوزه‌های اقتصادی کشور و استان با مشکل مواجه شده‌اند، معدن می‌تواند موتور محرک اقتصاد استان باشد.

با این حال بر اساس گزارشی که سازمان صمت استان در اختیار تحریریه خراسان رضوی قرار داده است، هم اکنون ۹۰۶ معدن در پهنه‌ای به مساحت ۵۴۵۳ کیلومترمربع در حال بهره‌برداری از ذخایر زیرزمینی استان هستند. همان طور که در نقشه شماره یک ملاحظه می کنید بیشترین معادن استان در شهرستان مشهد مستقر شده و تعداد آن‌ها ۱۶۴ معدن است و بیشتر این معادن که روباز هستند در حوزه مصالح ساختمانی فعالیت می کنند. دومین پهنه دارای تعداد زیاد معادن، شهرستان سبزوار است که ۱۱۱ معدن در این شهرستان فعالیت می کنند. شهرستان‌های چناران، نیشابور، فریمان و تربت‌حیدریه در رده‌های بعدی تعداد معدن در استان هستند. شهرستان‌های شمال و شمال شرقی مانند سرخس، کلات، درگز و قوچان نیز تعدادی معدن در استان دارند.

۸۲ معدن استان غیرفعال‌اند

بر اساس داده‌های سازمان صمت استان، هم اکنون ۸۲ معدن استان از مجموع ۹۰۶ معدنی که از ذخایر زیرزمینی استان بهره‌برداری می کنند غیرفعال هستند که شامل ۱۰ درصد کل تعداد معادن استان می شوند. پهنه این معادن غیرفعال استان ۴۷۵/۷ کیلومترمربع است که حدود ۹ درصد پهنه معدنی استان را در بر می گیرد. بیشترین معادن غیرفعال استان در شهرستان سبزوار مستقر هستند. درواقع ۸۰ کیلومترمربع از پهنه ۷۹۴ کیلومترمربعی معادن شهرستان سبزوار غیرفعال هستند. شهرستان مشهد نیز ۱۲ معدن غیرفعال دارد و شهرستان‌های بجستان و گناباد در رده‌های بعدی قرار دارند.

مدیر یکی از معادن غیرفعال در شهرستان سبزوار در گفت‌وگو با خراسان رضوی می گوید: معدن ما به دلیل سنگ‌اندازی‌های منابع طبیعی اکنون غیرفعال است. ما نمی‌دانیم متولی حوزه معدن سازمان صمت است یا منابع طبیعی؟ در حالی که معدن ما پروانه بهره‌برداری دارد اما منابع طبیعی اعلام می کند باید در یک سین کار فعالیت کنیم اما این کار شدنی نیست و برداشت کرومیت و منگنز در یک سین کار قرار نمی گیرند.

این معدن کار می‌افزاید: سازمان صمت هم هیچ کاری برای ما نمی کند و سالانه بیش از ۱۰۰ میلیون حق و حقوق دولتی برای ما تعیین می کنند ولی قدمی برای ما برنمی دارند. مثلاً امسال که حتی یک کیلوگرم از معدن برداشت نکرده‌ایم باید حدود ۱۲۰ میلیون تومان حق و حقوق دولتی پرداخت کنیم و اگر این کار را نکنیم سلب صلاحیت می‌شویم و پروانه ما ابطال می‌شود.

معدن کاران چه می‌گویند؟

معدن کار دیگری که در شهرستان نیشابور، معدنش به دلیل مشکلات و اختلافات مدیریتی بیش از هفت سال غیرفعال شده است به خراسان رضوی می گوید: معدن ما از سال ۹۲ به دلیل مشکلات حقوقی غیرفعال است و ما در گیر دادگاه هستیم و نمی‌توانیم از معدن برداشت کنیم.

وی می افزاید: در شرایطی که هیچ درآمدی از این معدن نداریم باید حق و حقوق دولتی را پرداخت کنیم. بعضی سال‌ها تا ۱۵ میلیون تومان حق و حقوق دولتی از بنده دریافت می کنند.

یکی از معدن کاران شهرستان باخرز که اکنون معدنش غیرفعال است درباره مشکلات معدن خود به خراسان رضوی می گوید: اکنون بیشتر معادن به خاطر مسائل پیش‌آمده در حوزه صادرات کم کار شده‌اند، ماده معدنی باریت که بیشتر کاربرد دش در حوزه نفت و چاه‌های نفتی است به دلیل مشکلات فعلی صادرات نفت متقاضی کمتری دارد و ما هم با مشکل روبه‌رو شده‌ایم.

این معدن کار باخرزی می‌افزاید: در شرایطی که ما درآمدی از معدن نداریم و کرایه‌های ماشین‌آلات افزایش زیادی داشته است، دولت هم حق و حقوق خود را افزایش داده و حمایتی از ما نمی‌شود. البته سال گذشته معدن فعال بوده است اما بعد از شیوع ویروس کرونا به دلیل افزایش هزینه‌ها معدن غیرفعال شده است.

> به دلیل حضور همین دلال‌ها و مافیا خاک بدون کیفیت در کارخانه‌ها به فروش می‌رسد اما خاک استخراج‌شده ما که کیفیت خوبی دارد خریدار ندارد

معدن و دلالی!

اما معدن کار گنابادی وجود دلالان و واسطه‌ها در حوزه معدن را دلیل غیرفعال شدن معدن خود می‌داند و به خراسان رضوی می گوید: در معدن ما خاک نسوز تولید می شود، برداشت انجام می شود و انبار شده اما فروش نداریم دلیلش هم وجود دلالان است. وی می‌افزاید: فروش خاک نسوز در دست مافیاست و این افراد مسئولان آزمایشگاه‌های تایید کننده محصولات را هم می خرند. چند سال پیش بنده تاییدیه ماده معدنی استخراجی خود را گرفتم اما کارخانه طرف قرارداد ۲۰ درصد سهم فروش و مبالغی دیگر را درخواست کرد.

معدن کار گنابادی می گوید: به دلیل حضور همین دلال‌ها و مافیا خاک بدون کیفیت در کارخانه‌ها به فروش می‌رسد اما خاک استخراج‌شده ما که کیفیت خوبی دارد خریدار ندارد. دولت هم تنها حقوق دولتی خود را از ما دریافت می کند و تفاوتی نمی کند معدن کار فروش داشته باشد یا خیر.

یکی از معدن کاران مشهدی که بر اساس گزارش سازمان صمت، معدنش جزو معادن غیرفعال استان است در گفت‌وگو با خراسان رضوی درباره مشکلات معدن خود می گوید: معدن ما به‌طور کامل غیرفعال نیست اما به دلیل مشکلاتی از جمله اختلاف با بومیان ساکن اطراف معدن و رکود در بازار فروش سنگ گرانیت، کار ما نیمه فعال شده است

> اگر هم بحث مزایده ۴۰۰ معدن مطرح است به این معنی نیست که ۴۰۰ معدن جواب منفی گرفته‌اند، ۱۰ مورد مشکل داشتند

۴۰۰ مزایده معدنی در انتظار پاسخ منابع طبیعی

رئیس خانه معدن استان نیز با تایید گلایه معدن کاران، به خراسان رضوی می گوید: یکی از مشکلات عمده حوزه معدن استان اکنون بحث پاسخ گو نبودن برخی دستگاه‌ها به استعلام‌هاست که اصلی‌ترین مشکل منابع طبیعی است. طبق آن چه که بنده شنیدم حدود ۴۰۰ محدوده به دلیل پاسخ گو نبودن منابع طبیعی به استعلام‌ها بلاتکلیف هستند و قابل احیا نیستند. مشکل این جاست که منابع طبیعی قوانین مربوط به خودش را اجرا می کند و صنعت و معدن هم قوانین خودش را.

نازپرور درباره گلایه‌های مطرح‌شده از سوی معدن کاران نیز می گوید: ما به معدن کاران اعلام کردیم مشکلات شان را به خانه معدن اعلام کنند تا پیگیری‌های لازم انجام شود. اگر معدن کار نتواند تولیدش را بفروشد مقصر خودش است، برخی معدن کاران قوانین را نمی دانند مثلاً درباره حق و حقوق دولتی اگر درآمدهای معدن به دلایل مشخص مانند حکم قضایی خلع شوند، پرداخت حقوق دولتی معنی نخواهد داشت. علاوه بر این معدن کاران امروز گرفتار افزایش بی‌ضابطه کرایه حمل هستند که کسی بر این موضوع نظارت نمی کند.

فرسودگی ماشین‌آلات معدنی

رئیس خانه معدن استان ادامه می دهد: یکی دیگر از مشکلات حوزه معدن فرسودگی ماشین‌آلات است. الآن معدن کاران ما هزینه‌های زیادی را برای تعمیر ماشین‌آلات فرسوده خود متحمل می‌شوند و باید دولت اجازه دهد ماشین‌آلات جدید مورد نیاز معدن کاران وارد شود. در شرایطی که حدود ۸۵ درصد سرمایه‌گذاری انجام‌شده در حوزه صنعت و معدن استان در سال ۹۸ مربوط به صنایع معدنی بوده است باید پیگیری و توجه بیشتری به این حوزه وجود داشته باشد.

سرپرست امور معادن و صنایع معدنی سازمان صمت استان نیز در گفت وگو با خراسان رضوی با تایید غیرفعال بودن ۸۲ معدن در استان درباره عمده‌ترین دلایل غیرفعال بودن این معادن می گوید: بخش بزرگی از پروانه‌های بهره‌برداری صادرشده در حوزه صنایع معدنی استان مربوط به حوزه مصالح ساختمانی و سنگ لاشه است که در شرایط کنونی همه آن‌ها نمی‌توانند فعالیت کنند و غیرفعال هستند اما معادن مربوط به سنگ‌آهن کاملاً فعال‌اند.

محمد توکلی می‌افزاید: برخی از معادن استان هم مانند معادن کرومیت تحت تأثیر قیمت ماشین‌آلات و هزینه‌های مربوط به آن غیرفعال شده‌اند. طی یک سال اخیر قیمت ماشین‌آلات حوزه معدن تا ۸۰ درصد افزایش یافته است، علاوه بر این هزینه کار این ماشین‌آلات مثلاً در پایان سال گذشته ۸۵ هزار تومان بوده اما امروز به ۳۵۰ هزار تومان رسیده است و معدن کار ما توان پرداخت این هزینه‌ها را ندارد.

چرا ماشین‌آلات وارد نمی‌شود؟

وی ادامه می دهد: در پایان سال گذشته بخشنامه‌ای از وزارت صمت ابلاغ شد که فعلاً برای ارسال درخواست واردات ماشین‌آلات به تهران اقدام نشود و قرار است طی یک ماه این اختیار به استان‌ها تفویض شود و الآن شش ماه گذشته و هنوز بخشنامه‌ای در این باره به استان‌ها ابلاغ نشده است. اما یک حقیقت هم وجود دارد که اگر ما بخواهیم همه معادن را برای واردات ماشین‌آلات معدنی معرفی کنیم مسبوق به سابقه است که برخی از این وضعیت سوءاستفاده می کنند و واردات را جای دیگر به کار می گیرند به همین دلیل فعلاً فقط معادن معتبر بزرگ را معرفی می کنیم.

متولی امور معادن سازمان صمت استان، درباره پرداخت حق و حقوق دولتی معادن غیرفعال نیز می گوید: طبق قانون معدن چه فعالیت داشته باشد چه نداشته باشد باید حق و حقوق دولتی را پرداخت کند. این کار از نظر بنده بد نیست زیرا اگر دولت معدن کار را مجبور نکند حق و حقوق پرداخت کند با این فکر که مالک معدن است هیچ فعالیتی انجام نمی‌دهد در حالی که معدن باید فعال باشد و برای کشور ثروت آفرینی کند. مبلغ حقوق دولتی در نهایت ۱۰ درصد فروش معادن است و یک اهرم فشار است تا معادن فعال باشند که اگر نبود وضعیت معادن اسفناک می‌شد. البته سلب صلاحیت معادن هم یکی دیگر از اهرم‌هاست. اگر بهره‌بردار مقصر نباشد ما کمک می کنیم اما در بسیاری از موارد ایراد از خود بهره‌بردار است. متأسفانه در برخی موارد بهره‌بردار نمی‌خواهد کار کند و آن را هم واگذار نمی کند.

قفل منابع طبیعی بر مزایده ۴۰۰ معدن استان

سرپرست معاونت امور معادن سازمان صمت استان درباره مشکل پاسخ گو نبودن منابع طبیعی به استعلام‌ها و معطلی ۴۰۰ معدن آماده مزایده می گوید: منابع طبیعی به استعلام‌ها پاسخ منفی می‌دهد، امروز ما ۴۰۰ معدن آماده مزایده داریم اما اکثر آن‌ها پاسخ منفی می گیرند در حالی که این معادن قبلاً پروانه بهره‌برداری گرفته‌اند و لزومی نداشته از منابع طبیعی استعلام گرفته شود. حالا یک تفاهم‌نامه‌ای امضا و گفته‌شده یک استعلام از منابع طبیعی هم گرفته شود اما همه استعلام‌ها پاسخ منفی می گیرند.

۴۰۰ تا نه، ۱۰ تا!

اما مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان به‌طور کلی منکر قضیه ۴۰۰ معدن می‌شود و در گفت وگو با خراسان می گوید: ۴۰۰ معدن نیست و کلاً به ۱۰ مورد هم نمی‌رسد که در جلسه اخیر تعیین تکلیف شدند. این ۴۰۰ مورد که همه مشکل ندارند، ۹۵ درصد استعلام‌هایی که از ما می‌شود پاسخ «مثبت» می گیرند و تنها ۵ درصد در مناطق مشکل‌دار قرار می گیرند. از سویی اگر قرار بود همه استعلام‌ها مثبت باشد که به استعلام نیازی نبود.

علیرضا صحرایی می‌افزاید: مشکل این جاست که مثلاً در مزایده یک‌باره ۲۰۰ معدن را استعلام می کنند، پاسخ گویی به ۲۰۰ استعلام زمان‌برتر خواهد بود. اگر هم بحث مزایده ۴۰۰ معدن مطرح است به این معنی نیست که ۴۰۰ معدن جواب منفی گرفته‌اند، ۱۰ مورد مشکل داشتند که در جلسه اخیر آن‌ها را مطرح کردند و ما به ۹۰ درصد استعلام‌ها پاسخ مثبت داده‌ایم. امکان ندارد ۴۰۰ معدن مشکل داشته باشند، مگر کل معادن استان چه تعداد است که ۴۰۰ مورد آن مشکل داشته باشند؟

۴۰۰ معدن راکد هستند

مدیرکل امور اقتصادی استانداری جزئیات بیشتری از پرونده ۴۰۰ معدن مذکور را بیان می کند و به خراسان رضوی می گوید: ۴۰۰ معدن مورد اشاره هم پروانه بهره‌برداری و هم پروانه اکتشاف دارند که اکنون به‌نوعی «راکد» هستند البته از گذشته این‌ها راکد بوده‌اند و برای راه‌اندازی مجددشان آن‌ها را برای مزایده معرفی کرده‌اند.

اشرفی می‌افزاید: از مجموع ۴۰۰ معدن، ۲۸۰ معدن در پهنه مطالعاتی معادن استان در مناطقی مانند بردسکن و سنگان خواف قرار دارند که توسط شرکت ایمیدرو در حال انجام است، این معادن را بر اساس قانون نمی‌توان به مزایده گذاشت. از ۱۲۰ معدن باقی‌مانده که شرایط مزایده را داشتند، اداره کل منابع طبیعی به ۱۶ مورد پاسخ مثبت و تأییدیه داده است و بقیه نیز در حال بررسی هستند. اگر اختلافی در نحوه تایید یا رد وضعیت معادن بین سازمان صمت و منابع طبیعی وجود داشته باشد در کمیسیون ماده ۲۴ مکرر معادن مورد بررسی و صدور رأی قرار خواهد گرفت.

۴۸۲ معدن استان راکد و غیرفعال هستند

سرپرست معاونت امور معادن سازمان صمت استان با تایید سخنان مدیرکل امور اقتصادی استانداری، برای شفاف‌سازی وضعیت ۴۰۰ معدن به خراسان رضوی می گوید: ۴۰۰ معدن مذکور در واقع معادن « فاقد بهره‌بردار» هستند. یعنی این معادن اگرچه پروانه اکتشاف و بهره‌برداری دارند اما اکنون یا به دلیل تخلفات سلب صلاحیت شده‌اند یا برداشتی نداشته و فاقد بهره‌بردار هستند به همین دلیل آن‌ها را به مزایده گذاشته‌ایم.

توکلی می‌افزاید: این ۴۰۰ معدن علاوه بر ۹۰۶ معدن فعال و دارای بهره‌برداری‌اند که بخشی از آن‌ها در محدوده پهنه مطالعاتی قرار گرفته‌اند. از سویی ۸۲ معدن غیرفعال معادنی هستند که بهره‌بردار دارند ولی به دلیل مشکلاتی که قبلاً ذکر شد فعلاً غیرفعال شده‌اند.

بدین ترتیب هم اکنون ۴۸۲ معدن استان یا به دلیل فقدان بهره‌بردار راکد شده‌اند یا به دلیل مشکلاتی مانند نبود بازار، افزایش هزینه‌ها و امثال آن غیرفعال شده‌اند.

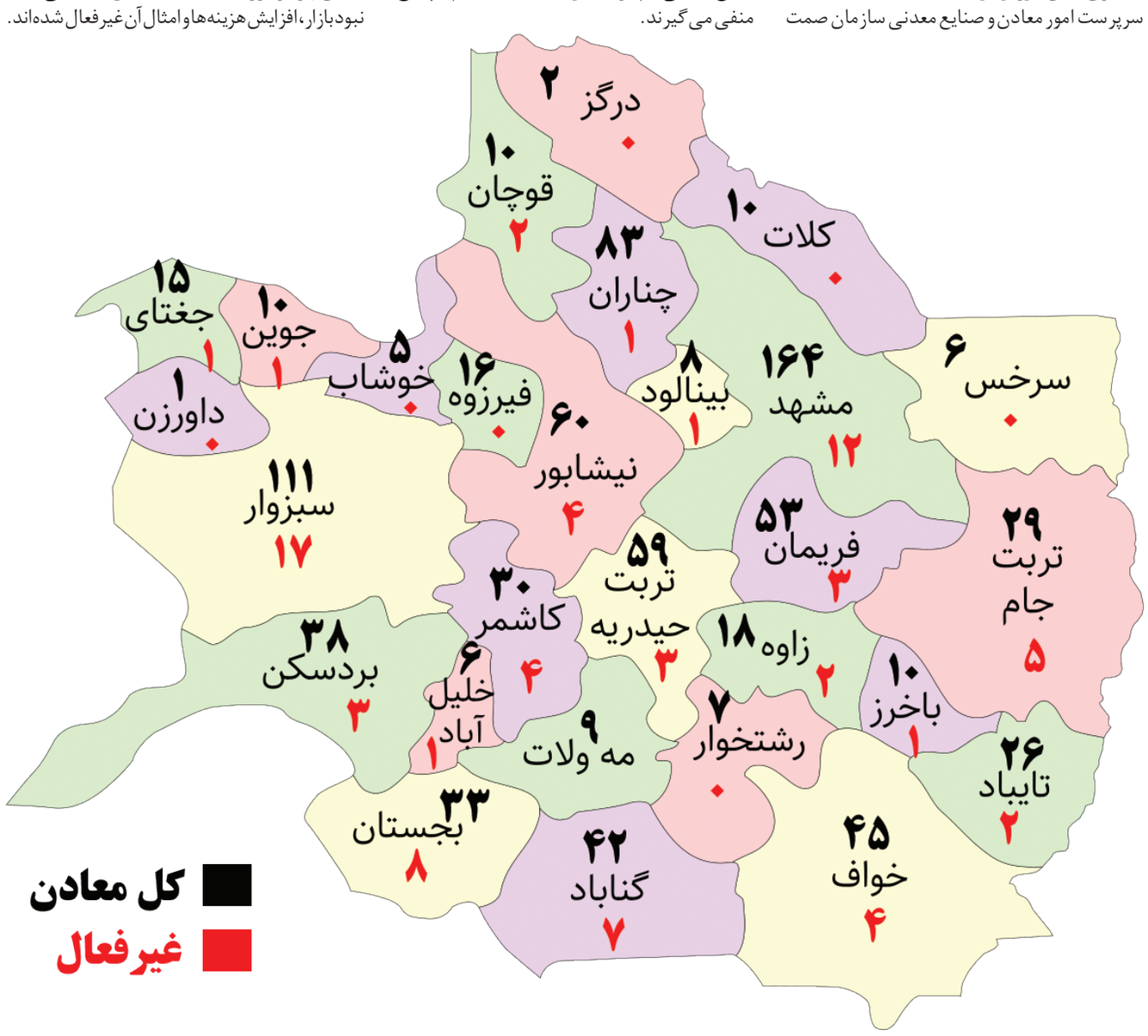

آخرین وضعیت معادن غیرفعال استان بر اساس گزارش‌های سازمان صمت